

Ewa Walińska, Marcin Michalak

ROLA UCZELNI WYŻSZYCH PROWADZĄCYCH KIERUNEK: FINANSE I RACHUNKOWOŚĆ W PROCESIE CERTYFIKACJI ZAWODU KSIĘGOWEGO

THE ROLE OF THE UNIVERSITIES RUNNING THE COURSES IN FINANCE AND ACCOUNTING IN THE PROCESS OF ACCOUNTING PROFESSION CERTIFICATION

Katedra Rachunkowości, Uniwersytet Łódzki w Łodzi
ul. Jana Matejki 22/26, 90-237 Łódź, e-mail: michalak@uni.lodz.pl

Summary. The authors of the article analyze the possible directions of cooperation between universities and professional environmental organizations, on the base of the accreditation system of universities by the Accountants Association in Poland. The authors present the main assumptions of accreditation procedures adopted by the Accountants Association in Poland.

Słowa kluczowe: akredytacja, certyfikacja zawodu księgowego, jakość kształcenia, kierunek: finanse i rachunkowość, procedura akredytacji, specjalność: rachunkowość, Stowarzyszenie Księgowych w Polsce, studia licencjackie, studia magisterskie, studia wyższe, treści programowe dotyczące rachunkowości.

Key words: accounting professional certification, accounting specialization, accreditation procedures, accreditation, Finance and Accounting study, higher education, master's, the Association of Accountants in Poland, the curricula for the accounting, the efficiency of learning, the quality of education.

WSTĘP

Rok 2010 to okres istotnych przeobrażeń i zmian w systemie szkolnictwa wyższego w Polsce, wynikających głównie z reformy i harmonizacji procesu kształcenia na poziomie wyższym w Unii Europejskiej. Wprowadzane zmiany mają na celu lepsze dostosowanie systemu szkolnictwa wyższego do potrzeb otoczenia, w tym społeczeństwa, gospodarki i rynku pracy, jak również zapewnienie porównywalności kwalifikacji i umiejętności uzyskanych w ramach analogicznych form i obszarów kształcenia pomiędzy poszczególnymi państwami członkowskimi Wspólnoty.

Przyjęty kierunek reform zakłada większą swobodę i elastyczność działania uczelni wyższych, z jednoczesnym zapewnieniem przejrzystości oraz porównywalności efektów i jakości kształcenia. W perspektywie kilku najbliższych lat do systemu kształcenia wyższego w UE zostaną wprowadzone europejskie ramy kwalifikacji, stanowiące zbiór fundamentalnych wartości oraz dobrych praktyk związanych z zapewnieniem jakości kształcenia na poziomie wyższym (Thieme 2009). Dla polskich uczelni oznacza to swoistą rewolucję systemu kształcenia, wymagającą przebudowy jego struktury i programów. Jednym z wymiernych efektów tego procesu w Polsce jest zniesienie szczegółowych standardów kształcenia, określonych przez Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego (MNiSW), oraz rezygnacja z ustalania przez to ministerstwo listy kierunków. Zmiany te prowadzą do pełnej samodzielności uczelni w zakresie kształtowania programów nauczania. Wymaga to jednak od uczelni wyższych dokładnego i jasnego zdefiniowania efektów kształcenia (w zakresie wiedzy,

umiejętności i postaw absolwentów). Konieczne jest ponadto wprowadzenie określonych mechanizmów kontroli jakości kształcenia na uczelni wyższej, a także włączenie w ten proces instytucji zewnętrznych, np. Państwowej Komisji Akredytacyjnej (PKA). W tym kontekście należy zadać pytanie o rolę środowiskowych organizacji zawodowych w procesie tworzenia, opiniowania oraz atestacji (akredytacji) autorskich programów kształcenia, opracowywanych i wdrażanych przez uczelnie wyższe, dotyczących określonych zawodów. Współpraca pomiędzy rynkiem pracy, reprezentowanym przez pracodawców i organizacje zawodowe, a uczelniami wyższymi powinna dotyczyć każdej formy kształcenia wyższego, w tym w szczególności studiów I i II stopnia oraz studiów podyplomowych, wpisujących się w koncepcję ustawicznego kształcenia, przyjętą w założeniach reformy szkolnictwa wyższego.

Celem artykułu jest wskazanie możliwych obszarów współdziałania pomiędzy uczelniami wyższymi a zawodowymi organizacjami środowiskowymi na przykładzie systemu akredytacji uczelni wyższych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce (SKwP) w zakresie rachunkowości na kierunku: finanse i rachunkowość.

NAUCZANIE RACHUNKOWOŚCI W SZKOŁACH WYŻSZYCH A CERTYFIKACJA ZAWODU KSIĘGOWEGO

Ramy kwalifikacji stwarzają ogromną szansę na otwarcie się uczelni wyższych na współpracę z uznanymi organizacjami środowiskowymi w zakresie certyfikacji zawodu. W Polsce reforma szkolnictwa wyższego zbiegła się w czasie z wprowadzeniem systemu certyfikacji zawodowej księgowych przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce (Materiał informacyjny... 2008, Gorycki 2009, Uchwała nr 732/110/2009 z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie tytułu zawodowego „dyplomowany księgowy”, Uchwała nr 732/111/2009 z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie certyfikacji zawodu księgowego, Uchwała nr 732/112/2009 z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie powołania Rady Pracodawców). Stwarza to niepowtarzalną szansę na harmonizację programów kształcenia z zakresu rachunkowości z wymogami certyfikacji zawodu księgowego. Harmonizacja ta odbywa się w Polsce dwukierunkowo – z jednej strony poprzez wpływ uczelni wyższych kształcących księgowych na kwalifikacje wymagane na określonym poziomie certyfikacji (opracowanie standardów certyfikacyjnych), z drugiej zaś strony poprzez dostosowanie programów kształcenia na poszczególnych uczelniach do zatwierdzonego wykazu merytorycznych wymagań certyfikacyjnych. Proces harmonizacji będzie wymagał różnych działań na poszczególnych uczelniach wyższych w Polsce, co wynika z relatywnie zróżnicowanych treści kształcenia w zakresie rachunkowości, jak również form i metod ich realizacji.

Szansa na harmonizację procesu kształcenia w dziedzinie rachunkowości z procesem certyfikacji pojawiła się po raz pierwszy po wprowadzeniu kierunku: finanse i rachunkowość na listę kierunków MNiSW. Umożliwiło to uczelniom wyższym takie kształtowanie programu nauczania rachunkowości, w ramach istniejącego pakietu godzin spoza minimum programowego, które odpowiadałoby wymogom certyfikacji opracowanym przez Stowarzyszenie Księgowych w Polsce. Obecnie z powodu rezygnacji z listy kierunków MNiSW i – co za tym idzie – w kontekście rezygnacji z minimum programowego istnieje szansa na włączenie uczelni wyższych w proces certyfikacji zawodu księgowego, realizowany przez organizację środowiskową rachunkowości, jaką jest SKwP. Jest to działanie zbieżne z celami strategii

lizbońskiej. W celu zapewnienia merytorycznej i jakościowej adekwatności procesu kształcenia specjalistów rachunkowości, w ramach ścieżki szkoleniowej SKwP oraz ścieżki realizowanej przez uczelnie wyższe, należy wprowadzić procedury akredytacyjne. W 2010 roku SKwP opracowało koncepcję systemu akredytacji specjalności: rachunkowość na kierunku: finanse i rachunkowość pod kątem certyfikacji zawodu księgowego¹.

Koncepcja ta spotkała się z dużym zainteresowaniem uczelni wyższych, które dostrzegają w niej szansę na uzyskanie dodatkowej przewagi konkurencyjnej na rynku usług edukacyjnych. Rynek ten staje się coraz trudniejszy i coraz bardziej wymagający w związku z rozpoczynającym się niżem demograficznym. Akredytacja daje ponadto uczelniom szansę na potwierdzenie wysokiego poziomu kształcenia w zakresie rachunkowości przez uznaną na rynku zawodowym niezależną organizację środowiskową. Jest to szczególnie ważne z powodu dużej liczby uczelni kształcących w zakresie rachunkowości, co jest wynikiem dużego zapotrzebowania na specjalistów z tej dziedziny. Jednak te jednostki nie zawsze gwarantują odpowiedni poziom przygotowania zawodowego.

Zgodnie z przyjętymi przez SKwP zasadami akredytacja ma potwierdzić, że osoba posiadająca tytuł magistra lub licencjata, uzyskany w ramach akredytowanej specjalności, spełnia wymagania wstępne określone dla III stopnia kwalifikacyjnego (specjalista ds. rachunkowości) w ramach ścieżki edukacyjnej, o której mowa w Regulaminie wymagań kwalifikacyjnych i praktyki zawodowej na potrzeby certyfikacji zawodu księgowego, a tym samym jest upoważniona do rozpoczęcia ścieżki edukacyjnej III stopnia, jak również jest zwolniona z części A egzaminu na dyplomowanego księgowego, o którym mowa w Regulaminie Głównej Zawodowej Komisji Egzaminacyjnej w przypadku przystępowania do egzaminu w trybie eksternistycznym.

PODMIOT I PRZEDMIOT AKREDYTACJI

Podmiotem akredytacji są uczelnie wyższe, publiczne i niepubliczne, zajmujące się kształceniem z zakresu rachunkowości. Zakres podmiotowy akredytacji został ograniczony do szkół wyższych, w których jest prowadzony kierunek: finanse i rachunkowość z wyodrębnioną specjalnością: rachunkowość. W przyszłości zakres ten może zostać zmodyfikowany ze względu na możliwość powstania nowych kierunków, np. kierunku: rachunkowość, w momencie, gdy MNiSW nie będzie przygotowywało obowiązującego wykazu kierunków. Zmiana ta będzie miała charakter kosmetyczny, gdyż zasadniczy zakres podmiotów uprawnionych do jej uzyskania pozostanie ograniczony do jednostek zajmujących się nauczaniem rachunkowości.

System akredytacji prowadzonej przez SKwP przewiduje oddzielne procedury akredytacyjne dotyczące do specjalności: rachunkowość w ramach studiów I i II stopnia oraz studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości. Podział ten wynika z odmiennej specyfiki tych dwóch form kształcenia. Zasady uzyskiwania akredytacji studiów podyplomowych z zakresu rachunkowości są obecnie w fazie opracowywania, dlatego w dalszej części artykułu analizie poddano opracowane już procedury akredytacyjne dotyczące specjalności: rachunkowość na studiach I i II stopnia na kierunku: finanse i rachunkowość.

¹ Projekt ogólnych zasad akredytacji został opracowany w ramach prac Komisji ds. Edukacji przez autorów niniejszego artykułu.

Jeżeli na danej uczelni prowadzona jest więcej niż jedna specjalność: rachunkowość, akredytacji podlega każda z nich z osobna. W przyjętych zasadach akredytacji przez specjalność: rachunkowość rozumieć należy specjalistyczną ścieżkę kształcenia w zakresie rachunkowości o odpowiednim wymiarze godzin. Kluczowy jest zatem zakres merytoryczny danej specjalności, a nie jej nazwa. W skrajnym przypadku akredytację może uzyskać specjalność, która w swojej nazwie nie zawiera słowa: rachunkowość, ale jej program spełnia wymagania stawiane specjalności: rachunkowość.

Przedmiotem akredytacji jest program, metodyka oraz warunki kształcenia na specjalności: rachunkowość na studiach I lub II stopnia na kierunku: finanse i rachunkowość na uczelniach wyższych lub w ich jednostkach organizacyjnych.

CEL AKREDYTACJI

Celem akredytacji przeprowadzanej przez SKwP jest:

- ocena jakości kształcenia na specjalności: rachunkowość na kierunku: finanse i rachunkowość, prowadzonej przez uczelnie wyższe lub ich jednostki organizacyjne, w celu stwierdzenia, czy wymogi i standardy określone jako podstawa oceny są spełnione w stopniu wystarczającym do udzielenia akredytacji;

- doskonalenie jakości kształcenia w zakresie rachunkowości poprzez przeprowadzanie wieloaspektowej oceny programów studiów i warunków ich realizacji, a także działań na rzecz jakości podejmowanych przez uczelnie wyższe lub ich jednostki organizacyjne prowadzące specjalność: rachunkowość na kierunku: finanse i rachunkowość;

- dostarczanie studentom, pracodawcom i innym zainteresowanym podmiotom wiarygodnej i porównywalnej informacji o jakości kształcenia na akredytowanej specjalności: rachunkowość prowadzonej przez uczelnię wyższą lub jej jednostkę organizacyjną na kierunku: finanse i rachunkowość;

- tworzenie i propagowanie wysokich standardów jakości kształcenia wyższego w zakresie rachunkowości.

Tak określone cele akredytacji pozwalają na ocenę poziomu kształcenia w zakresie rachunkowości w szkołach wyższych. Już samo przystąpienie uczelni do procedury akredytacji będzie wymagać niejednokrotnie zweryfikowania i poprawienia dotychczasowych programów kształcenia w omawianym zakresie. Ujawnia się w tym wypadku aspekt behawioralny procesu akredytacji. Ma on charakter ciągły, gdyż po uzyskaniu akredytacji jednostka musi dążyć do ciągłego doskonalenia procesu kształcenia. Istotny jest także aspekt informacyjno-marketingowy tego procesu, pozwalający na jednoznaczną identyfikację na rynku szkół wyższych zapewniających odpowiedni poziom kształcenia w zakresie rachunkowości.

PROCEDURA I WYMOGI FORMALNE AKREDYTACJI

System akredytacji SKwP ma charakter środowiskowy i to zarówno na poziomie koncepcyjnym, jak i wykonawczym. SKwP samodzielnie ustala procedurę i standardy akredytacji, wyłania zespół ds. akredytacji, działający w ramach Głównej Zawodowej Komisji Egza-

minacyjnej (GZKE). Zespół przeprowadza postępowanie akredytacyjne, a po jego zakończeniu rekomenduje GZKE przyznanie akredytacji.

Procedura akredytacyjna jest dobrowolna, co oznacza, że decyzję o poddaniu się akredytacji podejmują samodzielnie uczelnie wyższe lub ich jednostki organizacyjne, prowadzące kierunek: finanse i rachunkowość na specjalności: rachunkowość, zainteresowane potwierdzeniem, oceną i doskonaleniem jakości programów kształcenia dotyczących rachunkowości.

Akredytacja udzielana jest na 4 lata. Po upływie tego okresu jednostka, chcąc ją zachować, musi się poddać ponownej procedurze akredytacyjnej. Okresowy charakter akredytacji ma na celu zapewnienie mechanizmów motywujących uczelnie do ciągłego zwiększania poziomu kształcenia, który stanowił podstawę uzyskania akredytacji. Ze względu na środowiskowy charakter procesu akredytacji i konieczność zapewnienia jego samofinansowania będzie to procedura płatna.

Procedura postępowania akredytacyjnego obejmuje następujące etapy:

- 1) wszczęcie postępowania akredytacyjnego,
- 2) samoocenę,
- 3) wizytację i raport zespołu oceniającego,
- 4) wydanie decyzji o akredytacji,
- 5) postępowanie po decyzji o akredytacji.

Ze względu na dobrowolny charakter postępowania akredytacyjnego procedura ta jest wszczynana na wniosek dziekana wydziału prowadzącego kierunek: finanse i rachunkowość oraz specjalność: rachunkowość lub na wniosek innej osoby upoważnionej przez rektora uczelni wyższej, skierowany do przewodniczącego Głównej Zawodowej Komisji Egzaminacyjnej (GZKE). Po akceptacji wniosku o wszczęciu procedury akredytacyjnej jest powoływany zespół oceniający, który realizuje następne etapy postępowania akredytacyjnego. Warunkiem wszczęcia procedury jest uiszczenie przez jednostkę wnioskującą pierwszej części opłaty rekrutacyjnej.

Pierwszym etapem merytorycznym w procedurze akredytacyjnej jest wypełnienie przez jednostkę wnioskującą arkusza samooceny w terminie 30 dni od jego otrzymania. Pomocą w przygotowaniu arkusza jest dokumentacja określająca sposób przeprowadzania samooceny i objaśniająca samą procedurę akredytacji.

Po zatwierdzeniu arkusza samooceny i jego akceptacji przeprowadzana jest wizytacja w jednostce poddawanej akredytacji, której wynikiem jest sporządzenie raportu oceniającego. Raport ten to kluczowy dokument w całej procedurze, gdyż stanowi podstawę wydania decyzji o przyznaniu akredytacji. Decyzja ta może być pozytywna, negatywna lub warunkowa.

W przypadku odmownej decyzji o przyznaniu akredytacji przewodniczący GZKE jest zobowiązany poinformować wnioskodawcę o przyczynach odmowy udzielenia akredytacji.

W przypadku decyzji o warunkowym przyznaniu akredytacji przewodniczący GZKE zobowiązany jest poinformować wnioskodawcę o warunkach, jakie wnioskodawca zobowiązany jest spełnić w celu uzyskania akredytacji bezwarunkowej. W decyzji o warunkowym przyznaniu akredytacji GZKE zobowiązana jest wskazać termin, w jakim wnioskodawca powinien spełnić ustalone warunki.

Od decyzji GZKE w sprawie akredytacji przysługuje wnioskodawcy odwołanie. W odwołaniu wnioskodawca jest zobowiązany podać dodatkowe lub uzupełniające okoliczności, które nie zostały wzięte pod uwagę w postępowaniu akredytacyjnym.

Dokumentacja i przebieg postępowania akredytacyjnego są zastrzeżone do wiadomości GZKE i nie będą rozpowszechniane.

Jednostki, które pozytywnie przeszły procedurę akredytacji, otrzymują certyfikaty akredytacyjne SKwP. Ponadto GZKE prowadzi listę uczelni lub ich jednostek organizacyjnych, które uzyskały akredytację. Wpis na listę jest następujący na wniosek uczelni. Lista jest publikowana na stronach internetowych Biura Zarządu Głównego SKwP.

Uzyskanie akredytacji zobowiązuje uczelnię wyższą do konsultowania kluczowych zmian w programach akredytowanej specjalności. Jeśli wprowadzone zmiany spowodują, że jednostka przestanie spełniać warunki akredytacyjne, to jednostka może zostać wezwana do zrezygnowania ze zmiany lub do dokonania korekty. Nieuwzględnienie tego wezwania może spowodować odebranie akredytacji.

WYMOGI PROGRAMOWE WARUNKUJĄCE UZYSKANIE AKREDYTACJI

Akredytacji podlegają w szczególności:

- treści programowe,
- profil absolwenta,
- jakość kształcenia.

Ocena treści programowych oznacza ustalenie stopnia, w jakim: gwarantują one przekazanie odpowiedniej wiedzy i umiejętności z zakresu rachunkowości, ekonomii, finansów, zarządzania i zasad prowadzenia działalności gospodarczej, a także ustalenie, czy są one zgodne ze standardami kształcenia w zakresie rachunkowości przyjętymi przez Stowarzyszenie na potrzeby certyfikacji zawodu księgowego. Ocenie podlegają układ i zawartość programów kształcenia, w tym:

- struktura programu studiów (przedmioty kształcenia ogólnego, przedmioty kierunkowe, przedmioty specjalizacyjne i specjalnościowe, języki obce, seminaria dyplomowe itd.);
- sekwencja przedmiotów i wzajemne powiązania ich treści programowych;
- treści programowe poszczególnych przedmiotów;
- liczba godzin zajęć dydaktycznych;
- wykaz, aktualność i dostępność zalecanej literatury oraz innych materiałów dydaktycznych;
- wymogi zaliczeniowe i egzaminacyjne w powiązaniu z treściami programowymi oraz oczekiwanym poziomem wiedzy i umiejętności absolwenta.

Program studiów w zakresie rachunkowości, z uwzględnieniem ich trybu oraz charakterystyki uczestników, powinien obejmować zajęcia praktyczne: integrujące wiedzę z ekonomii i z różnych obszarów funkcjonalnych zarządzania, kształtujące umiejętność pracy w zespole oraz doskonalące umiejętności: analizy, podejmowania i wdrażania decyzji (gry i symulacje zarządzania, zespołowa realizacja projektów doradczych).

Liczba godzin zajęć dydaktycznych w ramach specjalności, prowadzącej do uzyskania dyplomu licencjackiego i magisterskiego w zakresie rachunkowości, nie powinna być mniej-

sza niż 20% ogólnej liczby godzin realizowanej w toku studiów. Każdy z programów powinien cechować się możliwie bogatą ofertą przedmiotów do wyboru.

Zakres treści programowych z rachunkowości powinien być jednakowy lub ekwiwalentny na studiach stacjonarnych i niestacjonarnych.

Programy studiów z rachunkowości powinny być poddawane okresowym przeglądom i niezbędnym zmianom, w szczególności wynikającym ze zmieniających się regulacji rachunkowości oraz tendencji w zarządzaniu.

Profil absolwenta powinien uwzględniać: wiedzę, umiejętności zawodowe, kwalifikacje informatyczne, znajomość języków obcych, postawę etyczną i społeczną, możliwe stanowiska lub miejsca zatrudnienia.

Wykształcenie absolwenta o określonym profilu wiedzy i umiejętnościach wymaga opracowania klarownej koncepcji kształcenia, obejmującej w szczególności:

- zakres wiedzy teoretycznej, metodycznej i praktycznej;
- pragmatyczne ukierunkowanie rozwijające umiejętności niezbędne do wykonywania zawodu księgowego;
- umiejętności kształtowane w procesie nauczania;
- wymagania stawiane w procesie nauczania;
- wkład studiów własnych niezbędny do osiągnięcia zakładanych wyników.

W ocenie jakości kształcenia z zakresu rachunkowości brane są pod uwagę w szczególności:

- stopień aktualności treści programowych w kontekście regulacji prawnych i środowiskowych rachunkowości, stosowanych rozwiązań rachunkowości oraz systemów informatycznych;
- bieżąca ewaluacja poziomu kształcenia, treści programowych, metod kształcenia itp., dokonywana na podstawie ankiet studentów lub innych form badania satysfakcji i ich zadowolenia;
- częstotliwość dokonywania ewaluacji oraz jej wpływ na proces kształcenia i jego organizację;
- procedury i narzędzia monitorowania jakości kształcenia (hospitacje, ankietowanie studentów, absolwentów, recenzje programów itp.);
- powszechność i poprawność opracowywania sylabusów zajęć;
- badanie satysfakcji absolwentów kierunku oraz ich pracodawców.

WYMAGANIA METODYCZNE UMOŻLIWIAJĄCE UZYSKANIE AKREDYTACJI

Jednostka ubiegająca się o uzyskanie akredytacji SKwP powinna zapewnić w programie studiów odpowiedni udział zajęć prowadzonych metodami aktywizującymi (projektowych, warsztatów, laboratoriów) – w programie studiów z rachunkowości nie mniejszy niż 15% wszystkich zajęć dydaktycznych. Powinna także zapewnić powiązanie procesu kształcenia z praktyką (odpowiednio do kierunku studiów) poprzez: zakres i formy stosowania studiów przypadków w procesie nauczania poszczególnych przedmiotów oraz udział wykładowców – praktyków z odpowiednim doświadczeniem zawodowym i umiejętnościami dydaktycznymi.

PODSUMOWANIE

Przedstawione zasady akredytacji uczelni wyższych przez SKwP nie odbiegają znacznie od standardów znanych instytucji akredytujących studia, takich jak Uniwersytecka Komisja Akredytacyjna, Państwowa Komisja Akredytacyjna. Muszą jednak mieć własną specyfikę, gdyż ich celem jest akredytacja na potrzeby certyfikatu zawodowego.

Należy podkreślić, iż obecnie została przyjęta przez SKwP koncepcja akredytacji, natomiast szczegółowe rozwiązania są dopiero w fazie opracowywania. Pozostało, niestety, niewiele czasu, ponieważ od 1.10.2011 r. wchodzi w życie nowelizacja Prawa o szkolnictwie wyższym, która umożliwi swobodę w ustalaniu kierunków studiów i treści programowych. Jeśli do tego czasu środowisko zawodowe nie opracuje własnych standardów, straci szansę zaistnienia na rynku edukacyjnym i promowania zawodu. A zatem dziś nie ma już czasu na zastanowienie się, czy akredytacja jest potrzebna – trzeba pomyśleć, w jaki sposób można ją wdrożyć w życie.

PIŚMIENNICTWO

- Gorycki R.** 2009. Certyfikat dyplomowanego księgowego. Materiały niepublikowane. Poznań, SKwP Oddział Wielkopolski w Poznaniu.
- Materiał informacyjny dotyczący prezentacji założeń certyfikacji zawodu księgowego w Polsce.** 2008. Warszawa, SKwP.
- Rozporządzenie Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 12 lipca 2007r. w sprawie standardów kształcenia dla poszczególnych kierunków oraz poziomów kształcenia, a także trybu tworzenia i warunków, jakie musi spełniać uczelnia, by prowadzić studia międzykierunkowe oraz makrokierunki.** DzU z 2009 r., nr 180, poz. 1407.
- Standardy i wskazówki dotyczące zapewnienia jakości kształcenia w Europejskim Obszarze Szkolnictwa Wyższego, w: Materiały z konferencji europejskich ministrów do spraw szkolnictwa wyższego.** 2005. Bergen, Europejskie Stowarzyszenie na rzecz Zapewnienia Jakości w Szkolnictwie Wyższym.
- Thieme J.K.** 2009. Szkolnictwo wyższe. Wyzwania XXI roku. Polska–Europa–USA. Warszawa, Delfin.
- Uchwała nr 732/110/ 2009 z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie tytułu zawodowego „diplomowany księgowy”,** <http://www.skwp.pl/files/cosz/download/Dyplomowany%20ksiegowy/Uchwała%20732-110.pdf>, dostęp dn. 10.11.2010 r.
- Uchwała nr 732/111/ 2009 Zarządu Głównego Stowarzyszenia Księgowych w Polsce z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie certyfikacji zawodu księgowego,** <http://www.skwp.pl/files/cosz/download/Dyplomowany%20ksiegowy/Uchwała%20732-111.pdf>, dostęp dn. 10.11.2010 r.
- Uchwała nr 732/112/2009 z dnia 20 lipca 2009 r. w sprawie powołania Rady Pracodawców,** <http://www.skwp.pl/Uchwała,nr,732%2C112%2C2009,4365.html>, dostęp dn. 10.11.2011 r.
- Ustawa z dnia 27 lipca 2005 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym.** DzU z 2005 r., nr 164, poz. 1365, z późn. zm.